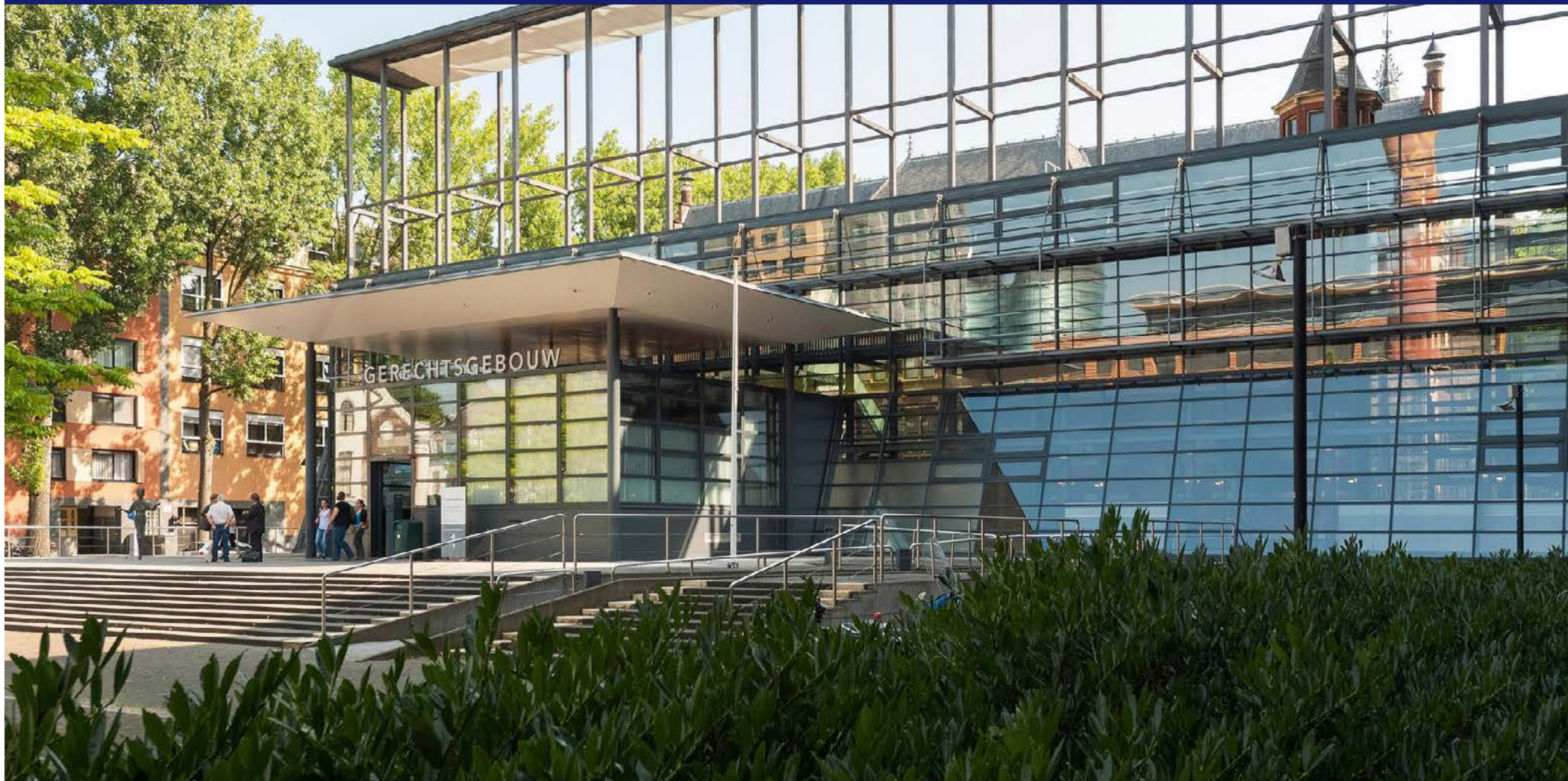

JAARVERSLAG 2022

Centrale Raad van Beroep

INHOUD

VOORWOORD

3

DIT IS DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

5

TIJDIGE RECHTSPRAAK

10

GOED, BEGRIPELIJK EN TOEGANKELIJK

13

DE CRVB MIDDEN IN DE SAMENLEVING

17

AANDACHT VOOR MEDEWERKERS

24

UITSPRAKEN IN 2022

26

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP IN CIJFERS

30

VOORWOORD

Rechtsbescherming en het bevorderen van rechtsvorming en rechtseenheid in het sociaal domein vormen de kerntaken van de Centrale Raad van Beroep (CRvB). Het gaat daarbij om rechtspraak die kwalitatief hoogwaardig en toonaangevend is, maatschappelijk relevant én effectief. De CRvB staat en gaat voor goede, tijdige en begrijpelijke rechtspraak, toegankelijk voor burgers en bestuursorganen.

Binnen de CRvB draagt iedereen, in alle geledingen, bij aan onze rechtspraak. Van bodes en postmedewerkers tot administratief en juridisch ondersteuners, van medewerkers bedrijfsvoering tot zittings- en coördinerend griffiers en raadsheren.

Het jaar dat achter ons ligt, 2022, was een bewogen jaar dat begon met nog steeds voortdurende covidmaatregelen en waarin de oorlog in de Oekraïne uitbrak. In de loop van 2022 konden we steeds meer naar kantoor komen en werden de covidmaatregelen afgeschaft. Dat maakte het gelukkig mogelijk om elkaar weer fysiek te ontmoeten en bijeenkomsten op kantoor te plannen.

Toen de covidmaatregelen werden opgeheven hebben we voor alle (oud-)medewerkers een 'Hello Goodbye'-feest georganiseerd om hier op

een positieve manier met elkaar bij stil te staan. In het najaar hebben we een succesvolle studiedag gehouden in het Spoorwegmuseum voor alle medewerkers van de CRvB. Die dag stond in het teken van vroege regie en andere innovatieve initiatieven en activiteiten.

In de (sociale) media en in de vakpers was in 2022 veel aandacht voor ontwikkelingen in de bestuursrechtspraak. De discussies gaan onder andere over maatwerk, het burgerperspectief, mensgericht en responsief bestuursrecht en doenvermogen van

burgers. Als hoogste rechter in het sociaal domein, zijn dit voor ons heel wezenlijke vraagstukken. Bij de CRvB zit de (individuele) rechtsbescherming met oog voor de menselijke maat in het DNA en is het daarom extra belangrijk om alert te blijven op wat de buitenwereld van ons ziet en verwacht.

Deze ontwikkelingen hebben intern tot mooie reflecterende gesprekken geleid, waarbij we ook onze eigen jurisprudentie onder de loep hebben genomen. Zo besteden we ook in dit jaarverslag aandacht aan eventuele knelpunten in wetgeving,

uitvoeringspraktijk en rechtspraak, die als (onbedoeld) gevolg hebben dat rechtzoekenden ernstig in de knel (kunnen) komen. Denk hierbij aan de inzet van de werkstroom Bijstand om onwenselijke effecten van (te) starre wettelijke bepalingen zo veel als mogelijk te verminderen of te beëindigen. Een voorbeeld hiervan is de verruimde rechtspraak over het schattenderwijs vaststellen van de bijstandsuitkering in geval van schending van de inlichtingenverplichting ([ECLI:NL:CRVB:2022:1395](#)). Een andere uitspraak in dit kader is de uitspraak van de werkstroom Sociale verzekeringen over het gewijzigde beoordelingskader bij eerstejaars ziekwetbeoordelingen ([ECLI:NL:CRVB:2022:2658](#)).

De CRvB zoekt ook het maatwerk op in afdoeningswijze. Niet elke zaak is het meest gebaat bij een zitting of een uitspraak. Ongeveer 20% van de zaken in de werkstroom Bijstand en het team Sociale voorzieningen eindigt in een schikking. Soms spelen er bij burgers, naast het juridische geschil, ook andere problemen en zijn de burger en het bestuursorgaan beiden meer gebaat bij een andere oplossing. Onze werkwijze GOO – Gericht op Oplossing – kan voor deze zaken een goed alternatief zijn. Met elkaar hebben we het afgelopen jaar gewerkt aan diverse innovaties waarbij we ernaar streven om zaken op een optimale manier af te doen. In dit jaarverslag leest u daarover meer.

Om tot deze ontwikkelingen te komen hebben we niet alleen intern gereflecteerd, maar ook extern ons licht opgestoken. We vinden het bij de Centrale Raad van Beroep belangrijk om in verbinding te zijn met de wereld om ons heen. Daarom hebben leden van het bestuur en medewerkers een rondgang gemaakt langs rechtbanken, universiteiten en ketenpartners. Dit leverde inspirerende en nuttige gesprekken op die ons weer verder kunnen helpen. Er zijn professionele gesprekken gevoerd met procesdeelnemers en ook op de hierboven genoemde studiedag was ruimte voor externe sprekers. Daarnaast hebben we ons als bestuur ook dit jaar weer laten adviseren door de klankbordgroep. Deze klankbordgroep, met daarin deskundigen uit de samenleving, is drie keer bijeengewees.

Op die manier werken we aan ons gezamenlijke doel: een eerlijk proces en een rechtvaardig oordeel voor burgers en bestuursorganen, met oog voor de menselijke maat. Al 120 jaar!

Namens het bestuur,

Takvor Avedissian
President

DIT IS DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) is de hoogste bestuursrechter voor sociaalzekerheidsrecht en ambtenarenrecht.

Het gaat in veel gevallen om beslissingen over uitkeringen.

Denk aan bijstand, uitkeringen vanwege werkloosheid of arbeidsongeschiktheid en maatschappelijke ondersteuning.

Beslissingen die ingrijpend kunnen zijn in het leven van mensen en de bestaanszekerheid kunnen raken. Bovendien is de CRvB in vrijwel alle zaken eindrechter: met de uitspraak komt een zaak definitief tot een einde.

Uitlegvideo [Benieuwd wat de Centrale Raad van Beroep doet?](#)

Uitlegvideo [Hoe verloopt een zittingsdag?](#)

Kerntaken van de CRvB als hoogste bestuursrechter zijn het bieden van (individuele) rechtsbescherming en het bevorderen van de rechtsvorming en bewaken van de rechtseenheid in het sociale domein.

De CRvB biedt rechtsbescherming door waar dat mogelijk is te beoordelen of op basis van de feiten voldoende maatwerk is geboden. Daarnaast draagt de CRvB bij aan rechtsvorming door het bestaande recht in praktijk verder vorm te geven en te ontwikkelen zodat de rechtspraktijk een handvat krijgt aangereikt bij de toepassing van de regelgeving. Tot slot vormt de CRvB de hoogste bestuursrecht-spraak samen met de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Hoge Raad. Om de rechtseenheid op dit vlak te bevorderen en onnodige verschillen te voorkomen, vindt afstemming plaats in de [Commissie rechtseenheid bestuursrecht](#).

RECHTSBESCHERMING

De taak van de CRvB is het oordelen over geschillen over besluiten van bestuursorganen. Daarbij biedt de CRvB rechtsbescherming door waar dat mogelijk is te beoordelen of op basis van de feiten voldoende maatwerk is geboden.

Is bijstand ten onrechte of tot een te hoog bedrag verleend, dan is de bijstandverlenende instantie bevoegd om de bijstand te herzien en de te veel betaalde bijstand terug te vorderen. Dit besluit tot terugvordering moet worden [getoetst aan het evenredigheidsbeginsel](#) waarbij geschiktheid,

noodzakelijkheid en evenwichtigheid van de gevolgen van de terugvordering moeten worden beoordeeld. Omdat de daadwerkelijke financiële gevolgen pas gevoeld worden bij de daadwerkelijke invordering van het teveel betaalde aan bijstand, is een minder intensieve toets aan het evenredigheidsbeginsel voldoende.

Tot hoever de DUO studiefinanciering mag herzien en terugvorderen is nader bepaald in een [uitspraak van 22 juni 2022](#). Om te voorkomen dat een student in bewijsproblemen komt en hoge schulden krijgt, is de werking van het wettelijk bewijsvermoeden dat een student niet woont op zijn brp-adres (basisregistratie personen) beperkt tot maximaal drie jaar. Gevolg was dat over een periode van twee van de vijf jaar de studiefinanciering niet kon worden herzien.

In een [andere zaak](#) was verzocht terug te komen op een besluit tot weigering van kinderbijslag. Er was sprake van een opeenstapeling van overheidsbesluiten met foutieve inschattingen in het nadeel van kwetsbare mensen. De Sociale verzekeringsbank moest afwijken van zijn beleid omdat hieraan vasthouden onevenredig zou zijn.

Door een gebrekkige afstemming van fiscale regelingen blijkt een echtpaar minder toeslagen te ontvangen dan wanneer ieder alleen bijstand zou krijgen. Gevolg is dat het echtpaar onder het bestaansminimum komt. Bij gebrek aan ingrijpen

door de wetgever is [door de CRvB bepaald](#) dat in dit soort gevallen het verschil moet worden gecompenseerd uit de algemene bijstand.

De wettelijke regeling biedt lang niet altijd ruimte om maatwerk te leveren omdat er sprake is van een gebonden bevoegdheid. Desondanks kan gezocht worden naar een oplossing.

In een uitspraak van [4 mei 2022](#) bleek dat er een fout was gemaakt in de informatie-uitwisseling tussen een zorgkantoor en het Centraal Administratiekantoor, de fout kon de betrokkene niet worden verweten. De betrokkene had als gevolg van die fout een hoge rekening ontvangen, hij moest over een aantal jaren alsnog een eigen bijdrage betalen op grond van de Wet langdurige zorg en het Besluit langdurige zorg (Blz). De strikte toepassing van een bepaling uit het Blz was in strijd met het ongeschreven recht. De bepaling mocht daarom niet toegepast worden en de rekening werd met meer dan de helft verminderd.

Anders werd echter geoordeeld over [de vaststelling van het WW-dagloon](#). Er was geen reden om de bepaling uit het Dagloonbesluit buiten toepassing te laten omdat de besluitgever bewust een onderscheid had gemaakt. Gevolg was dat voor betrokkene niet uitgegaan werd van het moment van arbeidsurenverlies, maar van het moment van intreden van de arbeidsongeschiktheid.

Beslechting van het geschil, betekent lang niet altijd dat de CRvB een uitspraak moet doen. In ongeveer 20% van de zaken in de werkstroom Bijstand en het team Sociale voorzieningen treffen partijen een schikking.

RECHTSVORMING

Bij het doen van een uitspraak wordt beoordeeld of het besluit voldoet aan de nationale en internationale wet- en regelgeving en aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het kan daarvoor noodzakelijk zijn dat regels moeten worden uitgelegd. Dit is niet alleen van belang voor de betrokken partijen maar ook voor anderen, bijvoorbeeld voor bepaalde groepen uitkeringsgerechtigden, beroepsgroepen of belangengroeperingen. Op deze manier wordt het bestaande recht in praktijk verder vormgegeven en ontwikkeld zodat de rechtspraktijk een handvat krijgt aangereikt bij de toepassing van de regelgeving.

Het viel de CRvB op dat zorgkantoren bij besluiten van persoonsgebonden budgetten op grond van de Wet langdurige zorg (Wlz), in grote lijnen de uitvoeringspraktijk bleven volgen onder deze nieuwe wet, zoals die nog gold onder de oude Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

In [het belang van de rechtsontwikkeling en de uitvoeringspraktijk](#) was dit reden om aandachtspunten van het Wlz-pgb-stelsel en de gevolgen voor de uitvoeringspraktijk en besluitvorming uiteen te zetten.

In zijn uitspraak van [23 december 2022](#) heeft de CRvB een gewijzigd beoordelingskader geformuleerd voor gevallen waarin een verzekerde zich opnieuw ziekmeldt nadat eerder bij een eerstejaars Ziektewet-beoordeling het recht op ziekengeld is beëindigd en de verzekerde daarna niet meer heeft gewerkt. Geoordeeld is dat voortaan geschiktheid voor ten minste drie van de eerder bij de eerstejaars Ziektewetbeoordeling geselecteerde (deel)functies nodig is om ziekengeld op basis van de Ziektewet te kunnen weigeren. Een gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaard gemeenteraadslid betoogde dat het in mindering brengen van zijn maandelijkse vergoeding op zijn WAO-uitkering in strijd was met het [VN-Gehandicaptenverdrag](#). Maar de CRvB oordeelde dat het karakter van de WAO als een loondervingsuitkering betekent dat de raadslidvergoeding in mindering mag worden gebracht op de uitkering.

In een [uitspraak van 13 januari 2022](#) moest worden geoordeeld over de vraag of de directeur van een advocatenkantoor voor zijn dochter die bij hem in dienst was, aanspraak kon maken op tegemoetkoming in de loonkosten op grond van NOW-1 en NOW-2. Dat was niet het geval omdat de dochter geen werknemer was in de zin van de socialezekerheidswetten.

Een bijstandsgerechtigde is verplicht inlichtingen te verschaffen over (wijzigingen in) zijn woonsituatie omdat dit van belang kan zijn voor de hoogte van zijn uitkering. Deze [inlichtingenplicht](#) omvat volgens

de CRvB echter niet een verplichting voor een bijstandsgerechtigde om bewijsstukken te verstrekken aan de gemeente. Daarom kon ook geen boete worden opgelegd vanwege het niet verstrekken van bewijsstukken.

Het kan ook zo zijn dat de ontwikkeling van het recht betekent dat voortschrijdend inzicht of veranderde maatschappelijke opvattingen vereisen dat een eerder gekozen uitleg van de wet wordt bijgesteld.

Zo werd [in een bijstandszaak](#) geoordeeld dat anders dan voorheen een buiten behandeling gestelde aanvraag alsnog inhoudelijk moest worden behandeld omdat in bezwaar de ontbrekende gegevens waren verstrekt. Het college beschikte daardoor over alle gegevens die nodig waren voor een inhoudelijke beslissing op de aanvraag. Daarmee wordt voorkomen dat de aanvrager bijstand misloopt omdat bijstand met ingang van de oorspronkelijk ingangsdatum anders niet meer mogelijk zou zijn.

RECHTSEENHEID

De hoogste bestuursrechtspraak bestaat uit de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Hoge Raad. Zij passen gedeeltelijk dezelfde algemene rechtsregels toe. Om de rechtseenheid op dit vlak

te bevorderen en onnodige verschillen te voorkomen, vindt afstemming plaats in [de Commissie rechtseenheid bestuursrecht](#).

De rechtseenheid en rechtsontwikkeling kan ook worden bevorderd door het instellen van een grote kamer. In dat geval maken raadsheren deel uit van de grote kamer die verbonden zijn aan de andere hoogste bestuursrechtelijke colleges. Het is dan ook mogelijk om een conclusie te vragen aan een advocaat-generaal die de grote kamer adviseert over de voorliggende zaak. Van beide instrumenten is gebruikgemaakt in een zaak waarin is verzocht om terug te komen van een definitief geworden bestuurlijke boete waarover geen rechter een

oordeel heeft gegeven. Aan de raadshere advocaat-generaal Wattel is gevraagd om een conclusie over de invulling van het criterium 'evident onredelijk' ter beoordeling van de vraag of teruggekomen moet worden van het boetebesluit.

In [zijn conclusie](#) wordt gesteld dat het in beginsel evident onredelijk is om heroverweging van een boetebesluit te weigeren als het boetebesluit onmiskenbaar onjuist is. Dit betekent dat bij oppervlakkige inhoudelijke beoordeling al duidelijk is dat de boete elke redelijke rechtsgrond mist of dat een evident te hoog bedrag is opgelegd. De zaak moet nog beslist worden door de grote kamer.

Interview over aanvraag conclusie'

LEON TIMMERMANS

Als hoogste bestuursrechter in het sociale domein heeft de CRvB een [Wetenschappelijk Bureau \(WB\)](#). Voor hoofd WB Leon Timmermans staat het waarborgen van de kwaliteit voorop: “Denk daarbij aan het adviseren bij uitspraken of instructies door mee te denken of juist tegen te denken. Het WB is een vraagbaak voor algemeen bestuurs(proces)rechtelijke kwesties. Desgevraagd wordt een juridisch vraagstuk uitgediept en uiteengezet in een nota.

Kwaliteit betekent ook het zorgdragen voor hoogwaardige informatievoorziening, zowel intern als extern. Het WB verzorgt de ondersteuning van de diverse interne commissies en onderhoudt contacten met de andere hoogste bestuursrechters.”

Het WB speelt bovendien een centrale rol in de totstandkoming van een conclusie op initiatief van het CRvB. Leon: “Een medewerker van het WB fungeert als meedenker en tegendenker bij de vraagstelling aan de raadsheer-AG. Het WB vervult daarnaast een belangrijke rol bij de ondersteuning van de raadsheer-AG. Medewerkers die niet betrokken zijn geweest bij de vraagstelling, voorzien de raadsheer-AG van de benodigde juridische informatie, werken stukken voor hem uit maar dienen ook als mee- en tegendenker voor de raadsheer-AG.

Een conclusie plaatst een voorliggend juridisch en/of maatschappelijk probleem in een breder verband. Een verzoek om een conclusie kan aan de orde zijn als een juridische vraag moet worden beantwoord die zich ook voordoen bij de andere hoogste bestuursrechtelijke colleges. Rechtseenheid en rechtsontwikkeling zijn dan belangrijke functies. De conclusie is een

hoogwaardig advies dat de rechters dan kan helpen een kwalitatief goede beslissing te nemen. Bovendien kan de conclusie dienen als een soort ‘reality check’ of de door de CRvB gekozen koers juist is of bijstelling behoeft. Daarvoor heeft de CRvB een raadsheer-AG specifiek voor de materiewetten.”

Tot nu toe heeft de CRvB twee conclusies laten nemen. “De [eerste conclusie](#) zag op twee zaken. Kan een zorgverlener als belanghebbende bij de bestuursrechter procederen over een besluit van de gemeente dat is gericht aan een van zijn cliënten. En verder de vraag of een verzekeringsmaatschappij als garantsteller bij de bestuursrechter kan opkomen tegen een waarbij een arbeidsongeschiktheidsuitkering aan een werknemer is toegelend. In deze conclusie zijn door de raadsheer-AG Widdershoven vuistregels en ankerpunten geformuleerd aan de hand waarvan beoordeeld kan worden of een derde belanghebbende kan zijn bij een besluit dat niet direct aan hem is gericht. Aan de hand van deze vuistregels heeft een grote kamer van de CRvB geoordeeld dat een derde als belanghebbende toegang had tot de bestuursrechter. De vuistregels bieden richting voor de rechtspraak. In december 2022 heeft raadsheer-AG Wattel [een conclusie](#) genomen over de vraag wanneer het evident onredelijk is dat een bestuursorgaan niet terugkomt van een boetebesluit dat definitief is geworden zonder dat de bestuursrechter eraan te pas is gekomen,” licht Leon toe.

Voor de komende jaren ziet het hoofd WB de nodige wijzigingen van de Algemene wet bestuursrecht en bijzondere wetten op stapel staan: “Het maatschappelijk tij is gekeerd als het gaat om de toepassing van de wetgeving. Van de rechter wordt meer gevraagd in die zin dat deze (nog) kritischer moet kijken naar besluiten van de overheid. Tegen deze achtergrond mag verwacht worden dat daardoor ook vaker een conclusie wordt gevraagd waarbij het WB zowel proactief als reactief meedenkt. Het is aan de [werkstromen](#) om scherp te zijn op onderwerpwaardige conclusies waarbij het WB ondersteuning biedt.”

TIJDIGE RECHTSPRAAK

De Nederlandse Rechtspraak wordt alom gewaardeerd om haar onpartijdigheid, onafhankelijkheid en deskundigheid, maar helaas lukt het niet altijd om tijdig zaken te behandelen en uitspraak te doen. Sinds een aantal jaar is er landelijk een Programma Tijdige Rechtspraak dat in de kern bestaat uit drie deelprogramma's: Achterstanden, Roosteren & plannen en Voorspelbaarheid. De CRvB heeft ook in 2022 deelgenomen aan dit landelijke programma.

Bovendien onderneemt de CRvB in dit kader en met oog voor de doorlooptijden diverse initiatieven zoals het project 36 en het project vroege regie.

PROJECT 36

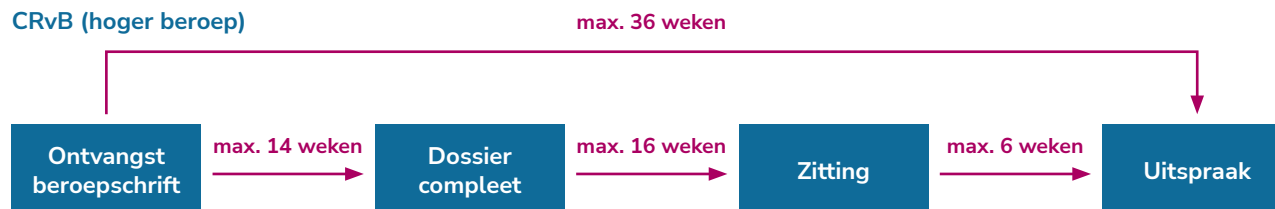
In 2022 is binnen de werkstroom Sociale Verzekeringen het project 36 voortgezet. De periode van 36 weken is opgedeeld in een administratieve fase en een inhoudelijke fase. In de administratieve fase worden partijen op de hoogte gesteld van het doel van het project en geïnformeerd dat in principe geen uitstel voor de gronden en het verweerschrift wordt verleend. Na het afronden van de administratieve fase (gronden, verweerschrift en de processtukken van de rechtbank zijn binnen) worden de dossiers gescand en wordt de zaak in overleg met partijen aan een zitting gekoppeld.

Eind 2022 is project 36 geëvalueerd. Het werkproces wordt als snel, licht en duidelijk ervaren. Het gebruik van digitale dossiers draagt daaraan bij. Eén van de voordelen van dit werkproces is dat de zaken in een vroeg stadium toebedeeld worden aan een juridisch ondersteuner. Dit vergroot de verantwoordelijkheid voor een voortvarende voorbereiding en behandeling van dossiers. In project 36 was de doorlooptijd voor nieuw ingestroomde zaken in 81% van de gevallen 33 weken, inclusief uitspraak. De doelstelling van 80% is dus gehaald en dat is een positieve stimulans om deze werkwijze verder in te voeren. Sinds 1 oktober 2021 heeft de werkstroom AVI bij de teams Ambtenarenzaken en de Internationale Kamer een spin-off van het project met een iets afwijkende werkwijze. De doorlooptijd voor nieuw ingestroomde zaken vanaf die datum

was 33 weken in 61% van de ambtenarenzaken en in 18% van de zaken van de Internationale Kamer. De CRvB gaat in 2023 verder onderzoeken of en hoe het project in reguliere werkprocessen vorm kan krijgen.

DOORLOOPTIJDEN

In 2018 is de CRvB gestart met het wegwerken van werkvoorraden, het vernieuwen en optimaliseren van werkprocessen en het verkorten van doorlooptijden. Daarnaast wil de CRvB de werkdruk van raadsheren en juridisch ondersteuners beheersbaar maken. De werkvoorraad is sinds 2018 met 4.798 zaken afgenomen naar 5.797. Eind december 2022 was 55,4% van de werkvoorraad gelijk aan of jonger dan een (1) jaar. De CRvB streeft ernaar om de gemiddelde doorlooptijd gefaseerd te verkorten naar 36 weken voor nieuw ingestroomde zaken in 2025/2026. In 2022 was de gemiddelde doorlooptijd van reguliere zaken 75 weken; het streven was een gemiddelde doorlooptijd van 52 weken. De gemiddelde doorlooptijd van nieuw ingestroomde zaken in het Project 36 weken was inclusief uitspraak 33 weken. De evaluatie van Project 36 geeft de CRvB vertrouwen dat het mogelijk is om een werkproces te ontwikkelen waarbij nieuw ingestroomde zaken binnen gemiddeld 36 weken na binnenkomst worden afgedaan.

Interview over project 36

ANNE VISSER EN PETER VAN DER WAL

Op 1 mei 2021 zijn gerechtsauditeurs Anne Visser en Peter van der Wal in hun werkstroom Sociale verzekeringen begonnen met project 36.

“We zijn dit project gestart met als doel iets te doen aan de veel te lange doorlooptijden bij de CRvB, en deze zelfs te verkorten tot 36 weken. De ervaringen die we hadden opgedaan binnen een eerder project, namelijk digitalisering en zaken ongeïnstureerd op zitting plaatsen, gaven ons het idee dat dat zou kunnen lukken. Bij aanvang hebben we de lat dus hoog gelegd en dan is het fijn om bij de evaluatie van eind 2022 te constateren dat we onze doelstelling hebben gehaald, namelijk 81% van de zaken binnen 36 weken op zitting krijgen. Dat 19% van de zaken niet binnen 36 weken op zitting stond heeft diverse oorzaken. Bijvoorbeeld: wachten

op stukken van de rechtbank, uitstelverzoeken van partijen en zaken waar de CRvB voor de zitting zelf besloten heeft om een deskundige te benoemen.

De absolute pluspunten van het project zijn: een eenvoudig werkproces en volledig digitaal werken. De korte lijnen met de coördinerend griffiers en de collega's van de administratie zijn ook heel prettig. En verder hebben we binnen het project 36 meer dan voldoende ruimte voor regie en is een zaak vanaf dag één in beeld.

Binnenkort breiden we het project verder uit in onze werkstroom. Daarnaast heeft het vanaf 1 oktober 2022 al een spin-off gekregen in het team Ambtenarenzaken. Op de lange termijn hopen we dat de werkwijze van het project in het reguliere werkproces verder vorm kan krijgen.”

STUDIEDAG REGIE

Op 21 november 2022 hield de CRvB een studiedag regie waaraan ook enkele ketenpartners een bijdrage leverden. Gemeenten, het UWV en de SVB deelden hun ervaringen als bestuursorganen op het gebied van contact met de burger of maatwerk voor de burger. Rechtbankmedewerkers presenteerden hoe de administratie bijdraagt aan de voorspelbaarheid en de volgbaarheid van het proces voor procespartijen. Er was ook ruimte voor wetenschappelijke discussie over de rechtsstaat en het vertrouwen in de rechtspraak.

PROJECT VROEGE REGIE

Vroege regie in zaken leidt tot meer maatwerk. Een goed behandelplan, bespreking binnen het behandelteam van juridische ondersteuner en rechter en een passende regie-ingreep helpt de zaak en de partijen. Tijdige en gerichte voorlichting over het geschil en vraagstelling aan partijen kan leiden tot een intrekking van het hoger beroep of een door partijen bereikte schikking. Het kan ook leiden tot een effectievere behandeling van het geschil op de zitting, waardoor bijvoorbeeld een mondelinge uitspraak mogelijk is. Een mogelijk

ander alternatief is een schriftelijke afdoening buiten zitting. De termijn van een schriftelijke uitspraak is korter dan de zes weken bij een reguliere uitspraak.

Medewerkers van de CRvB ervaren daarnaast beter procesgedrag van partijen, een coulantere houding van bestuursorganen waarin 'mogen' niet meer 'moeten' is en er meer ruimte is voor toepassing van de menselijke maat. Vroege regie wordt daarom nu omarmd in zaken waar dat mogelijk is.

Om het project vroege regie ook extern voor het voetlicht te brengen, hebben medewerkers van de CRvB in 2022 meerdere presentaties gegeven aan verschillende rechtbanken, waaronder de voltallige sector bestuursrecht van de rechtbank Amsterdam, een tiental rechters en ondersteuners van de rechtbank Limburg en aan collega's bij de rechtbank Noord-Holland en het gerechtshof Den Bosch in het kader van de *peerreview* tijdige Rechtspraak. Vroege regie is verder tweemaal gepresenteerd aan medewerkers van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en tweemaal aan leden en medewerkers van de Raad voor de rechtspraak. De werkstroom Bijstand heeft voor alle collega's van de CRvB een workshop gehouden over vroege regie met het oog op de bredere toepassing daarvan.

GOED, BEGRIJPELIJK EN TOEGANKELIJK

Dit hoofdstuk gaat over wat wij doen om goed, begrijpelijk en toegankelijk te zijn. Dat doen we met online zittingen, de persrol voor journalisten en onze podcast Uitspraak Centraal. Daarnaast lichten we twee van onze projecten uit. Allereerst de evaluatie van Gericht op Oplossing, een project dat gericht is op snelle oplossingsgerichte rechtspraak in begrijpelijke taal. En als tweede het project Begrijpelijk schrijven waarmee we de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van onze uitspraken vergroten.

ONLINE ZITTINGEN

De CRvB sluit aan bij de landelijke visie op online zitten na corona. In 2022 zijn de faciliteiten voor online zittingen verbeterd zodat online zitten gaandeweg als een nagenoeg gelijkwaardig alternatief van de fysieke zitting geldt, als een fysieke zitting niet of niet goed mogelijk is.

PERSROL

Om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de behoeften van en ontwikkelingen in de samenleving, is in oktober 2022 een begin gemaakt met het wekelijks online informeren van de pers over komende zittingen aan de hand van een zogenaamde persrol. Hiervoor is in het team Ambtenarenzaken gestart met een pilot.

De persrol maakt onderdeel uit van de landelijke persrichtlijn van de Rechtspraak en wordt via de landelijke digitale bestandenpostbus gepubliceerd. Deze is toegankelijk voor geaccrediteerde leden van de pers. Op basis van in de persrol opgenomen informatie kunnen journalisten een keuze maken om een zitting wel of niet bij te wonen. Mede op basis van aan de pers gevraagde feedback maakt de CRvB in 2023 voor alle zaken structureel een persrol.

Interview over persrol

HANS LAGAS

Raadsheer en (tot voor kort) persrechter Hans Lagas ziet zijn rol als een belangrijk onderdeel van de democratische rechtsstaat: “Ik draag als (pers) rechter bij aan de bescherming van de rechtspositie van de burgers en bedrijven tegenover de overheid. Daarnaast heeft de onafhankelijke pers een onmisbare rol in diezelfde democratische rechtsstaat. De onderzoeks-journalistiek is inmiddels nog belangrijker dan ooit nu fake news ook door overheden – in het buitenland zijn daarvan voorbeelden – wordt ingezet.” Hierbij is goed samenspel tussen de rechtspraak en de pers cruciaal. Hans licht toe: “De pers doet verslag van de openbare rechtspraak en wij kunnen en moeten er voor zorgen dat de pers die taak inhoudelijk goed kan vervullen. Dat doen we met de persrol door relevante informatie en duiding te geven. Op die manier kan een journalist zelf beoordelen wat nieuwswaardig is in de veelheid van gerechten en zaken.”

PODCAST UITSPRAAK CENTRAAL

Ook in 2022 is de [podcast Uitspraak Centraal](#) uitgebracht. In iedere aflevering staat een in het oog springende uitspraak van de CRvB centraal. In de podcast, die een keer in de twee maanden verschijnt, gaat het over zaken die interessant zijn op het gebied van rechtsvorming en rechtseenheid. Willem-Jan van Brussel, senior raadsheer bij de CRvB, ontvangt iedere aflevering een collega die over een zaak komt vertellen. In 2022 ging het onder andere over: de wettelijke ontslagleeftijd van een rechter, uniforme maatregelen in de Participatiewet, Hervatten van vooronderzoek door bestuursrechter en Maatwerk in de Participatiewet.

FRANK SCHULMER EN GIEL STOEPKER

Juridisch adviseur en onderzoeker Giel Stoepker en gerechtsauditeur Frank Schulmer hebben een eerste onderzoek gedaan naar de resultaten van het project GOO. Giel: “GOO is een mooie manier om geschillen tussen burger en overheid op een goede manier op te lossen. De oplossing komt vanuit de partijen zelf. Beide partijen krijgen de kans hun geschil en eigen positie in breder verband met elkaar te bespreken. Zo kan wederzijdse waardering ontstaan en vertrouwen worden herwonnen.” Dit wordt met name gewaardeerd door de rechtzoekende. Frank: “Ik had wel verwacht dat GOO-zittingen positief gewaardeerd zouden worden, maar ik had niet verwacht dat rechtzoekenden ‘uitzonderlijk hoog’ tevreden zouden zijn.” Giel vult aan:

“Het optreden van de rechter tijdens de zitting is bepalend voor de acceptatie van de uitkomst. Dit laat zien dat het voor partijen toch echt op de zitting zelf aankomt, ongeacht het vele werk dat de juridisch ondersteuners en rechters al in de voorbereidingsfase doen. Goed dus dat voor GOO de zitting centraal staat.”

Zowel als plus- als aandachtspunt van GOO zien Giel en Frank de vaardigheden van de betrokken juridisch ondersteuners: “Zo moet je voldoende geschoold zijn om GOO-zaken te kunnen selecteren. Meer investeren in de opleiding van de juridisch ondersteuner is nooit weg. Denk bijvoorbeeld aan het vooraf kunnen onderkennen van (onderliggende) belangen van een zaak en daarop anticiperen. Dat komt tijdens een zitting altijd van pas. En heb aandacht voor de samenwerking tussen rechter en juridisch ondersteuner.” Wat beide onderzoekers betreft mag GOO dan ook binnen de CRvB standaard ingezet worden als mogelijke afdoening voor daarvoor geschikte zaken.

EVALUATIE GOO

De CRvB is in 2022 verdergegaan met het project GOO, Gericht Op Oplossing. Het doel is snelle oplossingsgerichte rechtspraak in begrijpelijk taal. Sinds 2020 worden partijen op een andere manier dan voorheen uitgenodigd, waardoor al vóór (en niet pas in de loop of aan het einde van) de zitting bekend is of partijen bereid zijn om aandacht te besteden aan het onderliggend conflict, de onderlinge belangen en mogelijke oplossingen. Daarnaast wordt voor de zitting meer tijd uitgetrokken, zodat er nog meer dan gebruikelijk aandacht is voor de menselijke maat. Project GOO is in de loop van 2022 geëvalueerd en ook in de andere werkstromen onderzoeken we of een GOO-behandeling binnen de reguliere werkprocessen vorm kan krijgen.

BEGRIJPELIJK SCHRIJVEN

In de afgelopen jaren, zo ook in 2022, zijn diverse initiatieven ontwikkeld om de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van uitspraken te vergroten. Raadsheren en juridische ondersteuning hebben de gelegenheid gekregen trainingen te volgen. Deze trainingen vinden ook in 2023 plaats. Het schrijven van uitspraken valt onder de dagelijkse werkzaamheden van de CRvB en is ook onderdeel van de [zogenoemde gezamenlijke professionele standaarden van de hoogste bestuursrechtelijke colleges](#). Het is belangrijk dat de raadsheer uitspraak doet in heldere taal, op een manier die past bij de zaak. Het is belangrijk en zinvol om bij iedere uitspraak de vraag te stellen voor wie de CRvB schrijft. Dat is niet per se een uniforme doelgroep. Het kan verschil maken of een juridisch niet bijzondere uitspraak wordt geschreven voor een burger zonder rechtshulpverlener, of een juridisch leerstellige uitspraak met een breed uitstralingseffect, van belang voor de samenleving, de rechtspraktijk en de rechtswetenschap.

Interview over Begrijpelijk schrijven

MARLEEN VAN DALEN-VAN BEKKUM

In 2022 werd de projectgroep Begrijpelijk schrijven opgericht, met senior raadsheer Marleen van Dalen-van Bekkum als voorzitter. Begrijpelijk schrijven betekent volgens Marleen dat je heel goed voor ogen houdt voor wie je schrijft. “Je schrijft niet alleen voor de professional, maar ook voor de burger, de geïnteresseerde leek en het brede publiek. Je geeft op een toegankelijke manier inzicht in je redenering. Dat doe je door goed te letten op de opbouw van de tekst, de structuur van de argumentatie en ook op zaken als stijlconstructies en woordgebruik.”

De projectgroep heeft in 2022 een nieuw model ontwikkeld dat voor alle uitspraken van de CRvB het uitgangspunt is. Raadsheren en juridisch ondersteuners hebben hiervoor een training gevolgd. Marleen ervaart dat begrijpelijk schrijven bijdraagt aan de kwaliteit van de uitspraken, ook inhoudelijk. Ze hoopt dat collega's dat ook ervaren en dat begrijpelijk schrijven een eerste natuur wordt waar je plezier aan kan beleven. “Ik hoop dat rechtzoekenden nog beter gaan zien dat we echt heel goed nadenken over hun zaken en argumenten en dat we onze beslissingen goed willen uitleggen. Ik hoop dat het een positieve bijdrage levert aan het vertrouwen in de rechtspraak. We zijn een staatsmacht maar onze uitspraken zijn niet zomaar een machtswoord.”

DE CRVB MIDDEN IN DE SAMENLEVING

In dit hoofdstuk staat meer over hoe we als CRvB midden in de samenleving staan. Dat doen we onder andere door regelmatig te reflecteren. Ook onze externe oriëntatie is belangrijk, we bezoeken bijvoorbeeld ketenpartners en universiteiten. Daarnaast hebben wij een klankbordgroep die ons adviseert. Ook zijn we scherp op (mogelijk) knellende wetgeving, in dit hoofdstuk staan verschillende voorbeelden. Verder belichten we onze samenwerking met de andere bestuursrechtelijke colleges en onze internationale samenwerking. Het hoofdstuk sluit af met klachten en wrakingen die ons deels een beeld geven van hoe de rechtzoekende ons ervaart.

REFLECTIE

Uit het oogpunt van systematisch reflecteren en leren heeft de CRvB een aantal activiteiten ondernomen naar aanleiding van het [rapport Ongekend onrecht](#) van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (Commissie Van Dam).

In enkele uitspraken van de CRvB is ingegaan op een beroep op 'ongekend onrecht'. Op 2 februari 2022 heeft de grote kamer van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan in de zogenoemde Harderwijk-zaak (evenredigheidsbeginsel). De Raad heeft zich nadien bij deze uitspraak aangesloten ([ECLI:NL:CRVB:2022:2207](#)). Zie ook een van de eerste NOW-uitspraken [ECLI:NL:CRVB:2022:1282](#) van 2 juni 2022.

De CRvB heeft verder in [ECLI:NL:CRVB:2022:2790](#) geoordeeld dat de uitspraak van de grote kamer geen wijziging in de jurisprudentie van de CRvB tot gevolg heeft omtrent strafontslag in ambtenaren-zaken. Dit omdat de CRvB in zulke zaken het evenredigheidsbeginsel altijd al ruim uitlegde en toepassing van de uitspraak van de grote kamer juist tot een beperkte toets zou leiden.

Verder zijn in de vergaderingen publicaties en ontwikkelingen op het terrein van ongekend onrecht besproken. Daarbij zijn ook de verschenen conclusies betrokken van Advocaten-Generaal (AG) en uitspraken van de grote kamer over de

reikwijdte en toepassing van het evenredigheidsbeginsel. Zowel in de werkstromen, bij de Commissie Bestuursrecht en Bestuursprocesrecht als in Raadsvergaderingen is reflectie op de eigen jurisprudentie vast onderwerp van bespreking.

De CRvB heeft daarnaast ingezet op professionele reflectie in brede zin. Er is een permanent aanbod gemaakt voor alle medewerkers in de organisatie. Iedereen is opgeroepen en in de gelegenheid gesteld om deel te nemen aan een activiteit op het gebied van reflectie. Zo zijn er verschillende intervisie- en feedbackactiviteiten georganiseerd waar medewerkers aan mee hebben gedaan.

EXTERNE ORIËNTATIE

De CRvB gebruikt externe oriëntatie om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen en signalen op te vangen.

De president heeft, vaak samen met een teamvoorzitter uit de desbetreffende werkstroom, gesprekken gevoerd met de directies Juridische Zaken van UWV, SVB, DUO, VNG en ook met de sociale advocatuur. Daarnaast heeft het bestuur, veelal samen met de voorzitter en directeur van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, vrijwel alle rechtbanken bezocht om ontwikkelingen over en weer met elkaar te delen en signalen over ervaren knelpunten in de rechtspraktijk te bespreken en ook 'op te halen'.

Interview met algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten

ROBERT CRINCE LE ROY

Algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) Robert Crince le Roy constateert dat de CRvB met 'zijn' 120 jaar de oudste bestuursrechter van Nederland is: "Met als start de Ongevallenwet van 1901 stond niet slechts de CRvB aan het begin van zijn ontwikkeling, deze wet zette ook een ontwikkeling in gang waarbij de inkomenszekerheid van de inwoners van Nederland sterk werd verbeterd. Als de NOvA in 2023 terugkijkt naar het begin van de vorige eeuw dan mag zij constateren dat niet alleen de wetgeving, maar ook de rechterlijke toetsing, door de CRvB op grond van die wetgeving heeft bijgedragen aan de opbouw van onze verzorgingsstaat. De functie en rol van de CRvB is hierbij van essentiële betekenis, iets wat nog te vaak onderbelicht blijft."

De algemeen deken ziet dat op het terrein van onder meer het familierecht door de reguliere rechtspraak goede ervaring is opgedaan met de zogeheten professionele ontmoeting tussen rechters en advocaten: "Een vergelijkbare professionele ontmoeting zou de CRvB ook kunnen organiseren als het gaat om de verschillende onderwerpen die hij behandelt."

Met het oog op de toekomst zijn en blijven sociale zekerheid en financiële zekerheid belangrijke basisbehoeften van de mens. Crince le Roy: "De NOvA ziet in de huidige tijd dat deze basisbehoeften onder druk staan voor een steeds grotere groep kwetsbare mensen. Armoede is een woord dat in de media veelvuldiger dan vroeger voorkomt. Het huidige kabinet heeft zelfs een minister voor Armoedebeluid. Daarnaast is de wet- en regelgeving steeds complexer geworden. De rechtsbescherming van de burger ligt op dit gebied voor een groot deel in handen van de CRvB. Onder meer de toeslagenaffaire, maar ook de zich ontwikkelende jurisprudentie op het evenredigheidsbeginsel, zet de menselijke maat volop in de schijnwerpers."

Voor de toekomst wenst de NOvA de CRvB toe dat hij in zijn rechterlijke toetsing en uitspraken aandacht geeft en blijft geven aan de mens – vaak in een kwetsbare situatie – achter de zaak. De CRvB zou vanuit deze belangrijke rol in de samenleving daarnaast ook zijn eigen rol en positie meer voor het voetlicht mogen brengen."

In het kader van reflectie heeft de CRvB daadwerkelijk enkele professionele ontmoetingen georganiseerd van raadsheren met rechtshulpverleners en medewerkers van het UWV respectievelijk gemachtigden van colleges van

B&W van enkele gemeenten waarbij ervaringen zijn uitgewisseld.

Universiteiten

De CRvB onderhoudt nauwe contacten met

universiteiten. In 2022 bezocht een delegatie onder meer: de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Leiden, de Open Universiteit Heerlen en de Rijksuniversiteit Groningen.

Deelnemer professionele ontmoeting

BERNARD DE LEEST

In 2022 was advocaat Bernard de Leest één van de deelnemers aan de professionele ontmoeting. De Leest: “Ik heb dit initiatief van de CRvB als erg leuk en nuttig ervaren. Iedereen heeft het beste voor met de rechtzoekende waarbij wij allemaal vanuit onze positie proberen tot een oplossing te komen. Tegelijkertijd ervaren we allemaal als betrokken partijen dat ook wij belemmerd worden door interne processen en systemen.

Als finale rechtvaardige en kritische geschilbeslechter moet de CRvB nog meer oog krijgen voor het gegeven dat de rechtzoekende iemand in de knel is en doorgaans beschikt over een beperkt ‘doenvermogen’. De advocatuur kan van de CRvB leren om juridisch nauwgezet te werken.

Wat mij betreft mag de CRvB vooral doorgaan op de ingeslagen weg, GOO breder inzetten en de rechtbanken laten zien wat deze doet als hoogste bestuursrechter in het sociale domein. Het is mooi als het tot een oplossing komt in hoger beroep, maar als het beroep wordt ingetrokken vanwege een bereikt compromis dan zien de rechtbanken dat niet en kunnen ze hier geen lering van trekken.”

Deelnemer professionele ontmoeting

NICOLE TADIJANIĆ-MELSEN

Jurist bij de gemeente Tilburg Nicole Tadijanić-Melsen nam ook deel aan de professionele ontmoeting. Tadijanić-Melsen: “Ik vond het een heel erg leuke ervaring! Het was goed georganiseerd, er was veel interesse in ons werk, er werd actief deelgenomen en leuk dat we voorlichting konden geven over onze werkzaamheden. Ook goed om de mensen van de CRvB eens anders te leren kennen dan alleen ter zitting.”

Wat de gemeentejurist betreft mag de CRvB dit soort ontmoetingen blijven organiseren: “Intervisiedagen en -ontmoetingen zijn wat mij betreft erg waardevol. Wat ik er vooral leuk aan vond is dat je ook andere gemeenten én advocaten treft. Zo zie je wat er bij iedereen speelt en hoe men daarmee omgaat. Misschien is het ook goed om bijvoorbeeld een uitruil te doen tussen een medewerker van de CRvB en gemeenten, zodat we van elkaar kunnen leren.

Bij iedere organisatie speelt er veel meer achter de schermen dan wat wij via briefcorrespondentie en ter zitting zien. Begrip voor elkaars werk en standpunten draagt in mijn ogen bij aan betere beslissingen van de CRvB als finale, vooruitstrevende geschilbeslechter met een zeer kritische blik.”

Interview over bezoeken aan universiteiten

DRIESJE HARDONK-PRINS EN AD VAN BOMMEL

Onze president maakt met een aantal collega's van de CRvB een rondgang langs universiteiten door het hele land. Opleidingscoördinator en raadsheer Driesje Hardonk-Prins en praktijkopleider en senior gerechtsauditeur Ad van Bommel waren in 2022 aanwezig bij een aantal bezoeken. Tijdens de bezoeken wordt meestal gesproken met de decaan, vertegenwoordigers van de sectie staats- en bestuursrecht en/of sociaal recht en leden van een studievereniging.

Onderwerp van gesprek is de rol van de CRvB als één van de hoogste bestuursrechters. Ook het optreden van de CRvB als werkgever komt aan bod. Daarnaast gaat het over het opstarten of uitbouwen van samenwerking.

“De bezoeken bieden ons verder de mogelijkheid om studentenactiviteiten die we organiseren, zoals de zomerstage of de studentendag, onder de aandacht te brengen.” De bezoeken hebben een waardevolle opbrengst: “We hebben inmiddels studenten van diverse universiteiten ontvangen voor het bijwonen van een zitting en we hebben gastcolleges gegeven bij meerdere universiteiten. Ook hebben we meegewerkt aan een collegetour, een minisymposium, een kroeglezing, een thema-avond en een carrièredag.”

Meerdere rechtenfaculteiten hebben het curriculum in de masterfase aangepast, waardoor er meer nadruk ligt op de toepassing van het recht in de praktijk. De CRvB probeert hier goed op in te spelen. Zo zijn er nu stagiairs aan de slag bij het Wetenschappelijk Bureau en wordt onderzocht of de CRvB scripties kan gaan begeleiden of onderwerpen voor een scriptie kan aandragen. Verder wordt gekeken of universitair onderzoekers betrokken kunnen worden bij onderzoeken van het Wetenschappelijk Bureau.

Driesje en Ad hopen dat de bezoeken meer naamsbekendheid voor de CRvB opleveren en dat ze er een bijdrage aan leveren dat in tijden van een zeer krappe arbeidsmarkt talentvolle juristen de CRvB weten te vinden. De collega's steken als 'ambassadeurs' ook graag tijd en energie in het enthousiasmeren van studenten voor het belangrijke rechtsgebied waarbinnen de CRvB een taak heeft. De bezoeken zijn inspirerend: “Iedere keer valt weer op hoeveel we elkaar kunnen bieden en wat voor interessante mogelijkheden voor samenwerking er zijn.”

Klankbordgroep

Verder is de zogenoemde klankbordgroep met daarin deskundigen uit de samenleving drie keer bij elkaar gekomen. Deze klankbordgroep adviseert het bestuur van de CRvB op thema's zoals innovatie en technologie, sociale media, verandermanagement, externe oriëntatie, maatschappelijk effectieve rechtspraak en meer. Dit is een van de manieren voor het bestuur om externe feedback op te halen en daar zijn voordeel mee te doen. Lees ook dit [nieuwsbericht](#).

Knellende wetgeving

In expertmeetings hebben verschillende raads-heren op verzoek gesproken met ambtenaren van het ministerie van Sociale Zaken en Werk-gelegenheid over gesignaleerde knelpunten in wet- en regelgeving en de uitvoeringspraktijk in het sociaal domein.

De CRvB volgt nauwlettend vervolgstappen die door bewindspersonen zijn gezet naar aanleiding van het rapport van de Parlementaire onder-vragingscommissie, onderzoeksrapporten zoals het rapport 'Hardvochtige effecten van wetgeving' (Panteia) en 'Aandacht voor vertrouwen binnen de Participatiewet' (Panteia). Officiële stukken, publicaties en rechtspraak die de menselijke maat betreffen worden door het Wetenschappelijk Bureau van de Raad gesignaleerd en nader bekeken door de werkgroep Ongekend onrecht met het oog op verdere acties.

Bijstand

Ook hebben we in onze rechtspraktijk aandacht voor knelpunten in de wetgeving en in de uitvoering die als (onbedoeld) gevolg hebben dat rechtzoekenden ernstig in de knel (kunnen) komen.

De maatschappelijke ontwikkeling naar maatwerk is in de praktijk van de werkstroom Bijstand goed merkbaar. De inzet van de werkstroom is al geruime tijd gericht op het faciliteren van onder-handeling door partijen met als doel een door beide partijen gedragen overeenstemming te bereiken.

Merkbaar is dat partijen in het algemeen en over-heden in het bijzonder meer bereidheid hebben dan enkele jaren geleden om meer in termen van rechtvaardigheid mee te denken.

Ook op het vlak van bijstandswetgeving is er volop beweging. Er zijn verschillende onderzoeken geweest waaraan de CRvB medewerking heeft verleend. Daar waar de wetgever geruime tijd is uitgegaan van de frauderende burger is er een duidelijke kentering naar het uitgangspunt van vertrouwen in de burger. Deze verandering in uitgangspunt maakt dat de wetgever inmiddels heeft onderkend dat er bepalingen in de Participatie-wet staan die de in individuele gevallen benodigde ruimte ontberen.

In de rechtspraak is de inzet van de werkstroom Bijstand geweest om onwenselijke effecten van (te) starre wettelijke bepalingen zo veel als mogelijk te verminderen of te beëindigen. Te denken valt aan de verruimde rechtspraak over onderwerpen als het schattenderwijs vaststellen van de bijstands-uitkering in geval van schending van de inlichtingen-verplichting ([ECLI:NL:CRVB:2022:1395](#)), de bijstandbehoevendheid in een aanvraagsituatie, de hoogte van een terugvordering in geval van onroerend goed in het buitenland en de uitleg van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht.

Sociale verzekeringen

Ook in de sociale verzekeringen is de wet op diverse onderdelen dwingend geformuleerd. Dat is aan

de ene kant begrijpelijk vanuit het oogpunt van rechtsgelijkheid en rechtmatige besteding van publieke gelden. Aan de andere kant kan dat door het ontbreken van een hardheidsclausule in individuele gevallen en soms in categorieën van gevallen hard uitpakken.

Bijvoorbeeld in dagloonzaken is sprake van een gedetailleerd stelsel van bindende regels zonder hardheidsclausule. De uitkomst kan leiden tot hardheid. Ook bijvoorbeeld in gevallen van ver-plichte terugvordering kan door het ontbreken van een hardheidsclausule een individueel geval als klemmend worden ervaren. In de uitspraken van de CRvB zijn hierover signalen te vinden richting de wetgever die aan zet is om oplossingen te vinden voor knelpunten in gevallen van dwingend recht, zie bijvoorbeeld in [ECLI:NL:CRVB:2022:2835](#) en [ECLI:NL:CRVB:2022:2426](#).

Samenwerken met bestuursrechtelijke colleges

De Commissie Rechtseenheid bestuursrecht, bestaat uit leden uit de vier hoogste bestuursrechte-lijke colleges en vergadert elk kwartaal. Net als in 2021 was het rechterlijk bestuurslid van de CRvB voorzitter. De presidenten en voorzitter van de hoogste bestuursrechtelijke colleges hebben in 2022 periodiek contact met elkaar gehad over enkele lopende en te verwachten (bestuurlijke) ontwikkelingen.

In 2022 heeft de samenwerking voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de vraagstukken die zijn voortgekomen uit de reflecties na de toeslagenaffaire. Door de voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State zijn verschillende conclusies gevraagd over het evenredigheidsbeginsel. De president van de CRvB heeft zitting genomen in een grote kamer over één van deze conclusies. Meer informatie over de Commissie rechtseenheid bestuursrecht staat in het jaaroverzicht.

Samenwerken internationaal

De president van de CRvB heeft de opening van het gerechtelijk jaar van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg bijgewoond, evenals de viering van het 70-jarig bestaan van het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg. Verder was hij aanwezig bij de installatie van de nieuwe president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie op Curaçao. Want zichtbaarheid van de CRvB buiten de landsgrenzen draagt bij aan de externe oriëntatie van de CRvB.

In oktober 2022 is een raadsheer twee weken op uitwisseling geweest naar Ljubljana. Door de *European Judicial Training Network* worden sinds 2000 internationale uitwisselingen van rechters georganiseerd. De bedoeling is om kennis te nemen van andere rechtsstelsels, het bevorderen van kennis van het Europese recht en het versterken van het wederzijds vertrouwen in elkaars rechtspraak. Daarnaast zijn in september 2022 twee raadsheren-in-opleiding in het kader van hun opleiding op stage geweest bij de Arbeidsrechtbank en het Arbeidshof in Antwerpen. Daar worden zaken behandeld met eenzelfde inhoud als de zaken die de CRvB behandelt. Een derde raadsheer-in-opleiding bracht een studiebezoek aan het EHRM in Straatsburg.

In 2022 vond een herstart plaats van het netwerk van gerechtscoördinatoren Europees recht (GCE's). Er is een studiedag voor GCE's georganiseerd. Een raadsheer van de CRvB maakt deel uit van de GCE-kerngroep.

Naar aanleiding van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) is in 2022 meerdere keren overlegd met de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over vraagstukken rondom het Unierechtelijk verblijfsrecht van derdelander-ouders met Nederlandse kinderen. Daarnaast heeft de CRvB in 2022 prejudiciële vragen gesteld aan het HvJ-EU over de betekenis van de Associatieovereenkomst met Algerije voor

de toepassing van het woonlandbeginsel in de Algemene nabestaandenwet ([ECLI:NL:CRVB:2022:1793](#)).

Het HvJ-EU heeft in 2022 vragen van de CRvB ([ECLI:NL:CRVB:2020:3216](#)) beantwoord over de verzekeringspositie van uitzendkrachten die in een andere lidstaat dan Nederland wonen en die in Nederland werken op basis van een uitzendovereenkomst met uitzendbeding (zaak [C-713/20](#), [ECLI:EU:C:2022:197](#)).

Wrakingen

In 2022 heeft de wrakingskamer zestien beslissingen genomen op een wrakingsverzoek. Daarvan zijn er vier niet-ontvankelijk verklaard omdat het verzoek niet gedaan is zodra de verzoeker bekend was met omstandigheden die hem reden gaven te twijfelen aan de onpartijdigheid van de rechter. Twee verzoeken zijn niet in behandeling genomen omdat ze waren ingediend nadat uitspraak was gedaan.

Inhoudelijk zijn verzoeken afgewezen omdat het verzoek was gedaan vanwege procedurele beslissingen, zoals het niet-horen van een deskundige of het niet-aanhouden van de behandeling van de zaak. Een andere reden voor afwijzing van het verzoek is het feit dat een behandelend rechter niet vooringenomen is, omdat hij in een eerdere zaak over de situatie van de verzoeker heeft geoordeeld. In geen van de zaken is gebleken van redenen

om te twijfelen aan de onpartijdigheid van de gewraakte rechter.

Klachten

In 2022 zijn 52 klachten geregistreerd en afgehandeld. Hierbij zitten vier klachten die op grond van artikel 7 van de Klachtregeling Centrale Raad van Beroep 2005 (Regeling) niet behandeld hoeven te worden.

Met name is geklaagd over de rechterlijke beslissing, maar ook is geklaagd over de tijdsduur van de procedure, de behandeling en de (telefonische) bereikbaarheid. Ook komt het voor dat in één klaagschrift meerdere klachten geformuleerd worden, zoals bijvoorbeeld de telefonische bereikbaarheid en de afwijzing van het verzoek om vrijstelling van griffierecht.

Afhandeling klachten

Een groot deel van de klachten (24) is niet-ontvankelijk verklaard op grond van artikel 2 van de regeling omdat de klachten zagen op het rechterlijk domein. Vijftien klachten zijn ongegrond verklaard en drie klachten zijn gegrond verklaard. Twee daarvan betreffen de afhandeling van een verzoek om een (digitale) testzitting. In het ene geval duurde het lang voordat een verzoek om een testzitting in behandeling werd genomen. Vervolgens werden toezeggingen om klager te bellen niet meteen nagekomen. Het andere geval ligt in het verlengde daarvan. De klachten zien op de rommelige gang van zaken ten aanzien van de aanvraag van een testverbinding en het feit dat niet gemeld is dat klager ook fysiek aan de zitting had kunnen deelnemen. In de derde gegronde klacht speelde het probleem rondom postbezorging.

Registratie en terugkoppeling van klachten aan de direct betrokkene(n) helpt de CRvB als lerende organisatie om klachten in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen.

De CRvB ziet klachten als waardevolle signalen van rechtzoekenden, die bijdragen aan het verbeteren van zijn dienstverlening, zoals door het aangaan van het goede gesprek met betrokken medewerkers.

(Inmiddels biedt de CRvB zelf geen testverbindingen meer aan. Dit loopt via het landelijke Rechtspraak Service Centrum zodat klachten over testverbindingen, zo die er al zijn, niet meer bij de CRvB terechtkomen)

Aard van de klachten

24

RECHTERLIJK
BESLISSING

8

BEJEGENING,
ter zitting dan
wel door de griffie

8

OVERIG,
waarin begrepen
onsamenhangende
klachten

3

BEREIKBAAR-
HEID

2

FUNCTIONEREN
van een andere
instantie

2

TIJDSDUUR
PROCEDURE

1

ADMINISTRA-
TIEVE FOUT

AANDACHT VOOR MEDEWERKERS

LOOPBAAN EN ONTWIKKELING

De CRvB investeert in zijn medewerkers en in de organisatie, zo ook in 2022. Met het oog op de krappe arbeidsmarkt, heeft de CRvB in 2022 ingezet op de versterking van opleidings- en loopbaanmogelijkheden voor juridisch medewerkers en medewerkers van de administratie.

In het Opleidingshuis van de CRvB kan een startend jurist zich ontwikkelen tot gerechtsauditeur. Dit opleidingstraject staat open voor talentvolle, pas afgestudeerde juristen. In 2022 is het Opleidingshuis versterkt met drie nieuwe collega's.

DIVERSITEIT EN INCLUSIE

In lijn met de Raad voor de Rechtspraak blijft de CRvB zich inzetten voor diversiteit en inclusie. In de week rondom *Diversity Day* in oktober heeft de CRvB samen met de rechtbank Midden-Nederland een aantal activiteiten georganiseerd om het

onderwerp verder op de kaart te zetten en draagvlak te creëren in de organisatie. Zo is er onder andere een lezing gegeven door Adriana van Dooijeweert (oud-voorzitter College voor de Rechten van de Mens).

Interview over het Opleidingshuis

VEERLE JONGBLOED

Veerle Jongbloed is een van de nieuwe collega's in het Opleidingshuis. Tijdens haar studie liep ze stage binnen de Rechtspraak en werkte ze als buitengriffier. Na haar studie werkte ze bij het Centrum Indicatiestelling Zorg. Het was een leuke baan, maar ze miste uitdaging en de Rechtspraak bleef trekken. Veerle kwam de vacature tegen voor het Opleidingshuis en besloot te solliciteren. "Voor mij twee vliegen in één klap: weer terug naar de Rechtspraak én een traject waarbij ik me onder begeleiding kon ontwikkelen tot gerechtsauditeur."

Ze is erg tevreden over de opleiding en de opleiders. "De begeleiding wordt aangepast aan jouw behoeften. Vanaf het begin ga je aan de slag met dossiers en al doende leer je." Ook volg je tijdens de opleiding interne en externe cursussen: "Voor mij werkt dat heel fijn, er is altijd ruimte voor vragen en opleiders en andere collega's helpen je graag." Zo krijgt ze bij ieder dossier feedback van haar opleider en ook krijgt ze feedback van de raadsheren. Wat haar bij de CRvB vooral opvalt en wat ze in haar werkverleden niet eerder heeft meegemaakt is dat er goed wordt gekeken wat een zaak nodig heeft, niet iedere zaak wordt daardoor op dezelfde manier behandeld. "Iedere zaak is anders, daar is oog voor en daar wordt ook ruimte voor gemaakt."

Interview over Diversiteit en inclusie

BJORN SLOK-FLENS

In 2022 zag de werkgroep Diversiteit en inclusie het levenslicht. Een van de leden is administratief medewerker Bjorn Slok-Flens. Hij vindt het belangrijk dat de Centrale Raad van Beroep bezig is met diversi-

teit en inclusie: "Omdat iedereen zich gehoord en gezien moet voelen." Hij hoopt dat de werkgroep eraan bijdraagt dat diversiteit en inclusiviteit meer gaat leven binnen de CRvB en dat het daardoor vaker onderwerp van gesprek is: "Niet omdat het moet, maar omdat we alle collega's een veilig gevoel willen geven."

Hij probeert zelf het verschil te maken door collega's aan te spreken op eventueel gedrag dat niet bijdraagt aan inclusiviteit en diversiteit: "Dat is niet altijd makkelijk, maar wel nodig." Hij hoopt dat andere collega's dat ook vaker onderling gaan doen. "Door elkaar op een vriendelijke manier aan te spreken, zorgen we samen voor verandering."

UITSPRAKEN IN 2022

Gemeente Heerlen ontsloeg ambtenaar terecht, maar schond daarbij wel de onschuldpresumptie

Bij het ontslag van een ambtenaar van de gemeente Heerlen werd de onschuldpresumptie geschonden, zoals vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). De gemeente had in haar motivatie van het ontslag niet vooruit mogen lopen op de uitkomst van een strafrechtelijk onderzoek naar de ambtenaar. Maar ondanks de schending van de onschuldpresumptie blijft het ontslag staan. Dat oordeelde de CRvB op 19 mei 2022.

[ECLI:NL:CRVB:2022:945](#)

Aanleveren van documenten door bijstandsgerechtigden valt niet onder inlichtingenverplichting van Participatiewet

De gemeente Apeldoorn heeft de bijstandsuitkering van een inwoner van die gemeente ingetrokken en teruggevorderd over zeven maanden en een boete opgelegd omdat deze inwoner de inlichtingenverplichting zou hebben geschonden. De inwoner had namelijk onder meer niet voldaan aan het verzoek van de gemeente om bankafschriften aan te leveren. De CRvB oordeelt op 12 juli 2022 dat het aanleveren van documenten niet onder de inlichtingenverplichting valt. Omdat de inwoner deze verplichting niet heeft geschonden, hoeft hij de bijstandsuitkering niet terug te betalen en geen boete te betalen.

[ECLI:NL:CRVB:2022:1395](#)

Uitspraak nevenfuncties gerechtsauditeurs CRvB

Op 26 augustus is uitspraak gedaan over de vervulling van nevenfuncties door gerechtsauditeurs. Een aantal gerechtsauditeurs van de CRvB heeft namelijk bezwaar gemaakt tegen het bestuursbesluit van 16 maart 2021 over de vervulling van nevenfuncties. De landelijke bezwaaradviescommissie heeft vervolgens op verzoek van het bestuur een hoorzitting gehouden en daarna advies uitgebracht. Het bestuur heeft in overeenstemming met dat advies beslist. Tegen die beslissing van november 2021 is door enkele collega's beroep ingesteld. Daarnaast hebben twee collega's in december 2021 een (individueel) besluit ontvangen. Hiertegen is rechtstreeks beroep ingesteld. De zaken zijn op 10 juni 2022 ter zitting behandeld bij de CRvB. Voor de behandeling zijn staatsraden ingeschakeld van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, zij zijn allen ook raadsheerplaatsvervanger bij de CRvB.

[ECLI:NL:CRVB:2022:1859](#)

Arnhems echtpaar krijgt extra bijstand om vermindering van recht op toeslagen te compenseren

Een Arnhems echtpaar krijgt extra bijstand van de gemeente ter compensatie van het niet-ontvangen van het maximale toeslagenbedrag. Dat oordeelt de CRvB op 27 september 2022. De man ontvangt een uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Deze uitkering is lager dan [de bijstandsnorm voor gehuwden](#). Daarom ontvangt het echtpaar aanvullende bijstand van de gemeente. Maar door een gebrekkige afstemming van fiscale regelingen ontvangt het echtpaar minder toeslagen dan wanneer het alleen bijstand zou krijgen. Het netto-inkomen van het echtpaar komt daardoor onder het bestaansminimum. De gemeente Arnhem moet het verschil compenseren via de algemene bijstand.

[ECLI:NL:CRVB:2022:1952](#)

Zorgkantoor moet juistheid besteding pgb vooraf controleren in plaats van achteraf

De controle op de besteding van het persoonsgebonden budget (pgb) is bij de invoering van de Wet langdurige zorg (Wlz) ingrijpend veranderd. Sinds de invoering van deze wet dienen zorgkantoren vooraf te controleren of het pgb besteed wordt aan de zorg waar het voor bedoeld is. Deze wijziging is bedoeld om de verzekerde te beschermen. De Centrale Raad van Beroep heeft echter geconstateerd dat zorgkantoren in veel gevallen nog steeds achteraf controleren. Dit was gebruikelijk onder de voormalige Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), maar dit is niet in lijn met de huidige Wlz. Daarom heeft de CRvB in zijn uitspraak van 16 februari 2022 uiteengezet hoe de Wlz bedoeld is zodat deze voortaan op de juiste wijze uitgevoerd wordt.

[ECLI:NL:CRVB:2022:250](#)

DUO mag maximaal drie jaar studiefinanciering herzien en terugvorderen

Na een controle van de woonsituatie van een uitwonende student heeft de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) de studiefinanciering herzien over de hele periode (ruim vijf jaar) waarin de student op het adres is ingeschreven bij de basisregistratie personen (brp). De CRvB oordeelt op 22 juni 2022 dat de werking van het wettelijk bewijsvermoeden moet worden beperkt tot maximaal 36 maanden: deze periode is lang genoeg voor DUO om een controle uit te voeren. De beperking voorkomt ook dat de student in bewijsproblemen komt. De student hoeft nu minder terug te betalen dan in eerste instantie gevorderd is.

[ECLI:NL:CRVB:2022:1248](#)

Gewijzigd beoordelingskader bij nieuwe ziekmelding na Eerstejaars Ziektewet-beoordeling

Als een verzekerde zich opnieuw ziekmeldt, nadat eerder bij een Eerstejaars Ziektewet-beoordeling (EZWb) het recht op ziekengeld is beëindigd en de verzekerde daarna niet meer heeft gewerkt, moet het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemers verzekeringen) deze ziekmelding toetsen aan gewijzigde voorwaarden. Dit is het resultaat van de uitspraak van de CRvB op 23 december 2022 in de zaak van een werknemer zonder werkgever (een zogenaamde vangnetter). Daarmee komt de CRvB terug van zijn eerdere rechtspraak. De CRvB oordeelt dat voortaan geschiktheid voor ten minste drie van de eerder bij de EZWb geselecteerde (deel)functies nodig is om ziekengeld op basis van de Ziektewet (ZW) te kunnen weigeren.

[ECLI:NL:CRVB:2022:2658](#),
[ECLI:NL:CRVB:2022:2672](#)

Compensatie transitievergoeding bij slapende dienstverbanden

Een werkgever moet loon doorbetalen aan een zieke werknemer. Als de werknemer meer dan twee jaar ziek is, heeft de werkgever geen verplichting meer om het loon door te betalen en kan deze ontslag aanvragen bij het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). De zieke werknemer heeft dan recht op een transitievergoeding, een soort financiële overbrugging. De werkgever kan met de Regeling compensatie transitievergoeding de betaalde transitievergoeding terugkrijgen van het UWV. Deze compensatie heeft als doel om werkgevers te stimuleren 'slapende dienstverbanden' te beëindigen. De CRvB oordeelt op 1 juni 2022 dat het UWV deze compensatieregeling in een specifieke situatie onjuist heeft uitgevoerd.

[ECLI:NL:CRVB:2022:1180](#),
[ECLI:NL:CRVB:2022:1316](#),
[ECLI:NL:CRVB:2022:1317](#)

Conclusie: Wat is evident onredelijk?

In december 2022 heeft raadsheer-AG Wattel [een conclusie](#) genomen over de vraag wanneer het evident onredelijk is dat een bestuursorgaan niet terugkomt van een boetebesluit dat definitief is geworden zonder dat de bestuursrechter eraan te pas is gekomen. Wat precies de waarde van deze conclusie is, moet nog blijken omdat een grote kamer van de CRvB nog een oordeel moet geven mede op basis van deze conclusie. In ieder geval biedt de conclusie inzicht in de vraag wanneer gezegd kan worden dat het 'evident onredelijk' is om niet terug te komen van een boetebesluit.

Wattel wijst erop dat een fatsoenlijke overheid een onjuist vastgestelde sancties terugdraait ook als daar pas later, na het verstrijken van de bezwaar- en beroepstermijn om wordt gevraagd.

Bovendien is nu onderzocht of het criterium 'evident onredelijk' gelet op artikel 6 EVRM, wel gebruikt kan worden voor toegang tot de heroverweging van een definitief geworden boetebesluit.

[ECLI:NL:CRVB:2022:2623](#)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP IN CIJFERS

RAADSHEREN

56

AANTAL MEDEWERKERS

263

RAADSHEREN IN OPLEIDING

4

BEST GELEZEN NIEUWSBERICHT

Aanleveren van documenten door bijstandsgerechtigden valt niet onder inlichtingenverplichting van Participatiewet (12 juli 2022)

UITGAVEN

25,6 miljoen euro

VOLGERS LINKEDIN

8.730

INGEKOMEN ZAKEN

4.109

AFGEHANDELDE ZAKEN

AVI: **1214** Sociale verzekeringen: **1952**
Bijstand: **1821** Verzetzaken: **85** zaken

5.072

TOTAAL

WERKVOORRAAD

5.797

BEST GELEZEN UITSPRAAK

Aanleveren van documenten door bijstandsgerechtigden valt niet onder inlichtingenverplichting van Participatiewet'

ECLI:NL:CRVB:2022:1395

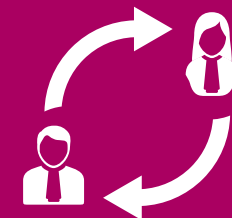
RAADSHEER-PLAATSVERVANGERS

27

WRAKINGEN

16

GEMIDDELDE DOORLOOPTIJDEN PER WERKSTROOM

AVI*

65 weken

Bijstand

81 weken

Sociale verzekeringen

77 weken

*Ambtenaren, Sociale Voorzieningen en Internationale Kamer

COLOFON

Het Jaarverslag 2022 is een uitgave
van de Centrale Raad van Beroep

Publicatie

mei 2023

Redactie

Team Communicatie

Fotografie en illustraties

de Rechtspraak, Dirk Verwoerd, Wim Meurer,
Richard van Elferen, Pixabay, Rob Schipper,
Joep van Rheenen, Mariska van der Veen

Ontwerp

Corps ontwerpers

Website

www.rechtspraak.nl

LinkedIn

[Centrale Raad van Beroep](https://www.linkedin.com/company/centrale-raad-van-beroep)